

2020-09-11 Christer Nilsson

SKA SÄRKULLBARN TA UT SITT ARV DIREKT

Särkullbarn¹ kan förlora hela eller en del av sin arvslott

Det är inte ovanligt att makar har barn från ett tidigare äktenskap- eller samboförhållande. Ett s.k. särkullbarn i det nya förhållandet. Det kan också finnas barn i det nuvarande äktenskapet som är makarnas gemensamma. De barn som inte är gemensamma till makarna kallas för särkullbarn.

Särkullbarn till en förälder har alltid rätt att direkt få ut sin arvslott eller laglott när föräldern avlider. Om de så önskar kan särkullbarn välja att få ut sitt arv när den överlevande maken avlider, ett s.k. efterarv. De båda alternativen kan få ekonomiska följder. Särkullbarnens arvslott kan till och med helt eller delvis minska i värde om de väljer att ta ut sin lott först efter det att den överlevande maken avlidit.

Efterlevande maken ärver med fri förfoganderätt

När en av makarna avlider så ärver normalt den överlevande maken den avlidnas kvarlåtenskap med fri förfoganderätt framför makarnas gemensamma barn. De gemensamma barnen får ett s.k. efterarv som de kan ta i anspråk först när den efterlevande maken avlider. (3:1 Ärvdabalken, ÄB,).

¹ Särkullbarn är barn till en förälder vars partner i ett förhållande inte också är förälder till barnet. Barn som de nya partnererna tillsammans är föräldrar till är deras gemensamma barn.

Särkullbarnens arvsrätt efter sin förälder

Det förhåller sig annorlunda för de barn som den avlidne är ensam förälder till, det vill säga barn som inte är gemensamma med den överlevande maken. Dessa barn kallas som tidigare nämnts för särkullbarn.

Ett särkullbarn har alltid rätt att få ut sin arvslott² direkt efter sin avlidna förälder. Särkullbarn behöver inte som gemensamma barn vänta med att få ut sin arvslott. De behöver inte avvakta till den överlevande makens död för att få ut sin lott efter sin förälder. Särkullbarnen kan dock välja att ta ut sin lott efter det att den överlevande maken avlidit. Det blir ett s.k. efterarv (3:1, 3:9, 3:2 ÄB).

Finns det gemensamma barn eller särkullbarn som avstår att direkt ta ut sitt arv erhåller den efterlevande maken kvarlåtenskapen efter den avlidna maken med fri förfogande rätt.³ Den överlevande maken kan fritt disponera och förfoga över egendomen. Det finns dock ett undantag. Att testamentera bort denna andel är inte möjligt för den överlevande maken. I övrigt är det inte något som hindrar att egendomen ges bort i gåva eller att den förbrukas av den överlevande maken. (3:2 st. 1 sista p).

Särkullbarnen kan dock ha ett visst skydd om den överlevande maken skulle minska deras andel⁴ genom att ge bort egendomen eller förbruka den.

² Har den avlidna i ett testamente bestämt en annan fördelning av sin kvarlåtenskap så har barnen alltid rätt till sin laglott som är hälften av arvslotten.

³ Detta följer av arvsreglerna. Dessa får vika undan om det bestäms annorlunda i ett testamente. Det är således möjligt att i ett testamente föreskriva att kvarlåtenskapen ska erhållas med full äganderätt i stället för den i lagen angivna fria förfoganderätten.

⁴ En särkullbarns rätt till efterarv avser inte en specifik egendom utan det omfattar en andel eller kvotdel i dödsboet efter den efterlevande maken. Egendomen fördelas således efter aktuell andel eller kvotdel.

Ett vederlag kan i vissa fall krävas ut i kompensation om särkullbarnens andel har minskat på grund av att den efterlevande maken genom olika transaktioner har förbrukat tillgångarna. Det kan vara genom gåva eller att egendomen bekostat en extrem dyrbar livsstil. (3:3 ÄB). Om förutsättningarna för vederlag eller återbäring av en gåva eller dess värde hänvisas till, Grauers, Folke, Ekonomisk familjerätt, 9 upplagan, 2016, s.142 – 148.

Det ska påpekas att det kan finnas goda skäl för särkullbarnen att avstå sin rätt att få ut sitt arv direkt efter sin förälders bortgång. Det är när det kan förväntas att den efterlevande maken kommer att förvalta egendomen så att dess värde kommer att föröka sig och vara större vid dennes bortgång. Särkullbarnen får också del av en värdestegring eftersom deras kvotdel i det efterföljande dödsboet blir då större än ursprungsvärdet.

När bör särkullbarn ta ut sitt arv

Frågan om det arv som ett särkullbarn har rätt till ska tas ut direkt eller först efter den efterlevande makens bortgång avgörs kanske oftast av det personliga och individuella förhållandet som finns mellan de berörda personerna. Oavsett hur relationerna är mellan de berörda parterna så finns det principiellt alltid en risk med att vänta att ta ut sitt arv. Visserligen kan det, som tidigare nämnts, finnas en rätt att bli kompenserad med ett vederlag eller ett värde vid beräkningen av särkullbarnens kvotdel i dödsboet efter den efterlevande makens död. Denna rätt är ju av noll och intet värde om det i praktiken inte finns kvar någon egendom i dödsboet att fördela.